

Γίσα υγρά.

PIX LIQUIDA.

CAP. LXXVIII.

PIX liquida, quam alij conum uocant, è pinguisimis pini, piceæque lignis congregatur. Optima est splendens, syncera, læuis. Contra uenena, phthisim, purulentam excreationem, tusses, suspiria, & pectoris humores, qui difficilè extulsiuntur, efficax est, eclegmate cyathi mensura cum melle dato: tonsillarum & uuæ inflammationes, anginaeque utiliter perunguntur: purulentis auribus infunditur cum rosaceo, & illinitur cum trito sale serpentium morsibus: adiecta uerò pari cera, scabros unguis extricat, impetiginesque emendat: vuluæ duritias, ac sedis tubercula discutit: cum farinaque hordeacea, & pueri impubis urina decocta, strumas rumpit: cohibet ulcera, quæ serpunt, cum pineo cortice, aut sulphure, aut fursuribus illita. Cæterùm cum thuris manna, & cerato profundos ulcerum sinus conglutinat: rimis sedis, & pedum magno auxilio illinitur: ulcera replet, & cum melle purgat: quin & cum uua passa, & melle carbunculos, & putrida ulcera emarginat, dirumpitque. Erodentibus medicamentis, quas septas uocant, probè immiscetur.

Γισέλαιον.

PICINVM OLEVM.

CAP. LXXIX.

E' PICE fit quod pisselæon appellant, separato liquore aquoso, qui supernatæ pici, sicut serum lacti. Nam expansa, quandiu pix coquitur, supra cortinam uellera pura madescunt, acceptoque halitu eius exprimuntur in uas, idque tandiu fiat, donec pix coquatur. Quas pix liquida, præbet utilitates: alopecias capillo replet cum farina hordeacea illitum: quibus & liquida pix medetur: iumentorum ulcera, scabiemque emendat.

Αιγυός της υγρής πίσσης.

FVLIGO LIQUIDAE PICIS.

CAP. LXXX.

FIT HOC MODO è liquida pice fuligo. In lucerna noua, quæ ellychnium habeat, nonnihil picis incendito, lucernamque fictili uase in clibani speciem conformato, superius in angustum fornicato, inferius perforato, ut clibani esse solent, operito, & adoleri finito: consumptoque liquore nouum infundito, quoad sufficientem usui fuliginem collegeris. Vis ei astringens, acrisque. Vtui est ad pigmenta, quibus palpebras linunt, & uenustant, & ad circumlitiones. Item ubi glabris genis pilos restitui oportet, ad imbecilles, lacrymososque oculos, insuper ad eorundem ulcera non inutilis est.

Γίσα ξηρά.

PIX ARIDA.

CAP. LXXXI.

LIQUIDA pix decocta in spissam coit, quam uocant aliqui palimpissam. quo in genere quædam uisci modo lentescit, boscas cognominata: altera sicca est. Probatum pura, pinguis, & odorata, subrufa, resinosa. Talis Brutia, & Lycia picis, resinæque simul naturam habentes. Calfactoriam uim habet: dura emollit, pus mouet, tubercula panosque discutit, ulcera replet: uulnerarijs medicaminibus commodè permiscetur.

Ζώπισσα.

ZOPISSA.

CAP. LXXXII.

ZOPISSAM aliqui aiunt derafam nauibus refinam cum cera, quam alij apochyma appellant. Ea dissipandi naturam habet: quoniam marino sale macerata sit. Alij pineam refinam hoc nomine uocauerunt.

TAMETSI de pluribus Picis generibus, de oleo, earumque fuligine diuersis, ac proprijs capitibus differat Dioscorides; cum tamen horum omnium historia notior sit, quam ut à nobis explicari debeat, operæpretium non est, ut de his pluribus agamus. Sed quoniam fortasse nonnullos delectabit audire, quoniam modo pix ipsa conficiatur, ut illis & mihi sit satisfactum, hic rem paucis aperiam, omniaque de ea referam, quæ Tridentino tractu in Flemarum montibus coram clarè perspexi. Sic ergo picem, quæ passim naualis dicitur, eo quod picandis nauigijs sit aptissima, artifices conficiunt. Veteres pinos, quæ prorsus teda confectæ sint, in particulas securibus concidunt, ut ex aliarum arborum truncis ad carbonis opus fieri solet. Deinde uerò area ex creta pauitur in medio paululum elata, extremitatibus æqualiter dependentibus, ut liquor è teda resudans in canalem totam aream ambientem facilius defluere possit. Itaque concisam tedam in area struis congerie locant, uelut in carbonis artificio: mox hac primum abietum, picearumque frondosis ramis undique tecta circumdataque, tum demum terra septa, lutoque obstructa, ne quouis modo fumo ac flammis pateat exitus, per foramen in cacumine paratum ignem succendunt eadem quoque ratione, qua & carbones coquantur. Quare cum desit locus, per quem flamma erumpere possit, sentiatque ob id congesta moles maximum ignis ardorem, pix liquitur, & per areæ pauimentum confluens in canalem circumpositum defluit, qui per alios canales inibi artificiosè paratos picem fluentem corruat in scrobes ligneis asseribus circumdatas, ne terra defluxam picem combibat: unde postea & dolia, & cadi, & utres implentur. Operis perfecti signum, si rogos decumbat, subsidatque, et liquor defluere destinat. Sic enim picem fieri uideamus à syluicolis eam parantibus, qui quodammodo secuti uidentur Theophrastum lib. IX. cap. III. de historia plantarum, ubi eadem firè ratione Macedones picem urere latius tradidit. Picis facultatem memoriæ prodidit Galenus lib. VIII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Pix sic-

Picis conficiendæ ratio.

Picis facultates ex Gal.

64

ra quidem desiccatur, & excoalescit secundo à mediocribus, siue symmetris excessu: ac plus desiccare potest, quam excoalescere. Humida uero contra, plus uidelicet coalescit, quam desiccatur: habetque nonnullam partium tenuitatem, qua & asthmaticos, & purulentos adiuuat. satis est autem Cyathi linxisse mensuram melli mistæ. Sed & abstergerendi quandam vim habent, atque concoquendi, digerendiq;: ueluti & in gustu subamarum quid obtinent, & acre. Sic leprofos ungues eximunt mistæ cum cera, lichenasq; detergunt: concoquunt item duros, & erudos tumores omnes cataplasmatibus indite. Ad ea omnia humida ualentior est: arida uero pix tametsi ad hæc quidem deterior est, glutinatis tamen uulneribus magis congruit. Ex his itaq; clarum est, humidæ picis calidam humiditatem assatim esse admiscendam. Meminit item Galenus picis fuliginis lib. vii. eorundem simp. ubi ita de omni fuligine scriptum reliquit. Fuligo omnis excoercatoria est, ac proinde terrestris est essentia, habens quasdam etiam ignis, qui materiam combussit, reliquias: sed id pusillum est. Porro tota eius natura terrena est, tenuium partium. Sed quæ speciatim in ea differentia sunt, eæ pro uisita materia eueniunt: ex acriore, & calidiore, tali etiam proueniente fuligine: ex dulciore simili quoq; & hinc fuligine proueniente. Primum enim thuris fuligine utuntur, in oculariis medicinis mistas, eas uidelicet, quæ ad oculos etiãnum phlegmone tentatos accommodantur, atque etiãnum fluxione uexantur, & ulcera habent: nam & illa expurgat, & carne implet. Ad hæc usurpant quoq; eam ad facultates, quas uocant calliblepharas. Præterea terebinthinæ, myrrhæq; fuligo molestia caret, non aliter quam thuris: sed styracis his quodammodo ualentior est: magis etiam picis liquida, qua etiam magis cedri. Porro acrioribus utuntur ad uitia palpebrarum uocata ptila, & erosos oculorum angulos, humidosq; circa phlegmonem. At mollioribus, mitioribusq; tum ad hæc, tum ad ea, ad quæ cõpetere paulò superius diximus thuris fuliginem. Πύραξις ὕγρον Græcis dicitur: Latine, Pix liquida: Arabibus, Eerf, Cest, Zest, aut Kir: Italis, Pece liquida: Germanis pix omnis, Bech: sicut etiam Hispanis, Pex negra: Gallicis, Poix fondue, liquida tantum. Πύραξις ξηρὰ, καὶ πάλι μπισσα Græcè uocatur: Latine, Pix sicca: Italicè, Pece secca: Gallis, Poix seche. Quod Græci πισσέλαιον, Latini Picinum oleum dicunt: Arabes, Kepsen, seu Kapse: Hispani, Azei de pez.

Fuliginum vires ex Galeno.

Nomina.

† Hoc loco non ἐνὸδῶς, id est, odorata, ut communis lectio habet, sed ἰξῶδῶς, hoc est, uisosa legitur in Oribasij codice manu scripto, libro xii. simplicium. Harum lectionum quæ sit melior in probatione picis sicca, aliorum sit iudicium.

Ἄσφαλτος, BITUMEN.

CAP. LXXXIII.

BITUMEN Iudaicum cæteris antepositur. Cuius probatio est, ut purpuræ modo splendeat, si tunc ponderosum, ac ualidum odorem uibret. nigrum autem & fordidum, uitiosum est. Adulteratur pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agragantino Siciliae, fontibus innatans: quo utuntur ad lucernarum lumina, olei uice. Hallucinantur, qui id Sicilicum oleum nominant: nanque liquidi bituminis genus esse constat.

Πισσάσφαλτος, PISSASPHALTVM.

CAP. LXXXIIII.

NASCITVR in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quæ pissasphaltos appellatur. Ea Ceraunij montibus deuoluta impetu fluminis rapitur, æstuq; in litus expuitur, illic coacta in glebas. mistam bitumini picem redolet.

Νάφθα, NAPHTHA.

CAP. LXXXV.

NAPHTHAM uocant Babylonij bituminis colamen, colore candidum: inuenitur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex spatio protinus in eam transiliant. Ad suffusiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne discutit, glutinat, emollit, ab inflammatione tuetur: vuluarum proci dentia, strangulationesque olfactu, suffitu, imposito, emendat: comitiales morbos suffitum deprehendit, gagatæ lapidis more: purgationes mulierum cum uino, & castorio potum elicit: tussim ueterem, & anhelitum adiuuat: serpentium morsibus, coxendicum, laterumque doloribus auxiliatur: datur cœliacis in catapotio deorandum: cum aceto potum discutit sanguinem concretum: dysentericis cum ptisana liquatum infunditur: distillationibus suffitione medetur: mitigat dentium dolores oblitum. Cæterum pilos incommodos ficcum replicat, specillo impositum: concalsactum autem, & cum farina hordeacea, nitro, & cera illitum, podagris, articulorum doloribus, lethargicisque prodest. Pissasphaltos eadem, quæ pix, & bitumen, si misceantur, potest.

LEGITIMVM quidem Iudaicum Bitumen hoc æuo (quod sciam) in Italiam non aduehitur: id nanq; quo officinae utuntur, impostura quædam est, pice, petroleo, & alijs nonnullis parata. Igitur mirari non licet, si id Dioscoridis historiae minime respondere uideatur. Optimum in Iudæa prouenit in quodam lacu, quæ Iordanis amnis influit, qui ab urbe Hierico quindecim tantum millia passuum distat, si Brocardo fides habenda est, qui Palestinae topographiam edidit. Nil uero aliud bitumen est, quam pingue quoddam lacus illius aquis supernatans, quod undis uentoq; agitatum in littore concrefcit, densatur, coit, tenacissimumq; redditur. Nullum in hoc lacu (ut Galenus testatur lib. iiii. cap. xx. simpl. medicamentorum) animal, nullaq; stirpis innaescitur, neq; uisitur ob aquæ ingentem falsedinem. Imò eum duo ingentia flumina in eum confluant, in quibus pisces innumeri, præsertim in eo, quod prope Ierichontem fluit, quod Iordanem appellant, nullus omnino piscium fluminum ostia excedit. Quinimo, eodem auctore, de his, quæ in eum proijciuntur, nihil mergitur, sed instar nauis, super aquam fertur. Quippe hoc esse uerum probari

Bituminis cõsideratio.

h 2 facile

facile potest experimento, quod sensibus patet: nam unaquaeque nauis leuius admodum marinis, quam dulcibus fertur aquis. Proinde loco citato haec scite prodidit Galenus. At aqua, quae ex lacu Syriae Palaestinae, quem alij quidem mare uocant mortuum, alij stagnum bituminosum, gustantibus non salsa modo, sed & amara est. Salem uero etiam habet ex sese natum, perinde subamarum, primoque statim aspectu una cum uniuerso mari tum candidior, tum crassior apparet, falsugini merae similis: in quam si salem injicias, ne liquari quidem etiam possit: plurimum enim eius in se habet: ac si quis in eam se mergat, continuo sale tenuissimo uelut conuersus, undique emergere conspicitur. Quapropter etiam aqua illa, quam caetera marina grauior est, idque tanto pondere, quanto fluuiali marina. Itaque si uolueris te ipsum deicere in profundum, ne sic quidem poteris deorsum ferri: ita attollit, eleuatque aqua, non sane quia natura leuis sit, quod quidam ueterum sopheristarum prodidit, sed ut censuit Aristoteles, propter grauitatem instar luti, quae leuiora sunt, gestans. Proinde si hominem ligatis manibus, pedibusque, in stagnum illius aquam conieceris, deorsum haud feretur. quin uero sicut naues in mari onera plura, quam in fluuijs citra submersionem portare ualent, eundem in modum in stagno mortuo multo plura, quam in mari. Tanto enim est, quae in illo est aqua, marina grauior, quanto marina lacustri, aut fluuiali. Inest enim ei salis substantia, quae terrea, grauisque est. Ipsaque tibi marinam, si lubet, efficere licet, sale in aqua fluuiali colliquato, cognoscereque, quanto grauior reddatur aqua eiusmodi, quam sit dulcis. Quin & modum iam inueniunt, moderatam ad salendum conficiendi falsuginem, si ouum in ea uideatur natum: nam ubi etiamnum sedit, ac nondum super falsuginis superficiem innatat, aquosa magis est, & dulcis: grauius uero salsa est, ubi tanta est salis copia indita, ut amplius liquari, qui postea adijcitur, nequeat. quam aquam si pendere non grauaberis, omnium aquarum comperies grauissimam. Itaque ego quandoque inanem esse diuitis cuiusdam ambitionem ostendi, qui tantam in Italia maris mortui aquam deuexit, quae cisternam implere posset. Nam id ipsum ego expedite praestitit, sale plurimo in aquam potabilem coniecto. haec Galenus. Lacus iste, quem aliqui mare mortuum uocant, ille quidem est, quem sacra testantur monumenta exortum esse, ubi Sodoma, Gomorrha, aliaeque finitimae ciuitates caelesti igne absorptae, subuersaeque fuerunt. Quod etiam Galeni auctoritate comprobatur, qui eodem loco citato lacum hunc Sodomum appellari scribit. Eructat continue is (ut quidam Patriarcha Hierosolymitanus suis scriptis perhibet) nebulosos quosdam uapores fetorem intolerabilem uiibrantes, qui postea uentorum flamine per conualles olim fertilissimas exagitati, perpetuam sterilitatem relinquunt, ita ut longo terrarum spatio nec herba, nec arbor, nec ullum denique germen proueniat, neque uirescat, nisi iuxta Hiericum, ubi ab Elisei fonte irrigantur horti. Tradit Plinius hunc lacum longitudine centum millia passuum excedere, latitudine maxima uiginti quinque millia passuum implere. Idem Pissasphaltum inter picis genera meminit libro XXI. capite VII. sic inquit. Est & Pissasphaltos mista bitumini pice naturaliter ex Apolloniatarum agro: quidam autem ipsi miscent. Afferitur ex eodem agro etiamnum hoc quoque: siquidem ex Apollonia Epiri, quam uulgo Valoniam nuncupant, Venetias pissasphaltum pro picandis nauigijs copiosum importatur: quippe quod pice picis commistum, ualentissime id muneris praestet. Nuper ex Dalmatia afferri coepit, ubi prope Lesinam non longe a Narenta foditur: cuius amicus quidam mihi copiam fecit. Foditur & in Pannonia, ubi id incolae fissitiam ceram esse existimant. Scribit Fuchsius libro primo de componendis medicamentis, pissasphaltum nunc etiam tribus ferme miliaribus ab Ispruch reperiri, uocarique Germanico sermone Trischemblut, cuius portionem aliquam adhuc se habere fatetur, sibi a Georgio Collimitio transmissam, quae succensa bitumen ac picem uerissime redolet. Sed equidem uereor, ne ipse quoque decipiatur, una cum Georgio illo. Is enim lapidem gagatem, qui serè tribus ab ea ciuitate Germanicis miliaribus (ut Fuchsius inquit) in litore cuiusdam torrentis frequentissimus reperitur, pro pissasphalto ostendebat. Sed illius error, dum ego in Ispruch essem, a clarissimo Ioanne Petro Merendino medico Regio, & a me pariter deprehensus est: quod lapis Germanica lingua Trischemblut uocatus, etsi lapidis gagate modo conflaret, & bitumen redoleat accensus; nunquam tamen ut pice, & asphaltus igne liquefit, sed ligni, uel tede modo comburitur. Praeterea ultimum bituminis genus, quod Naphtham uocant, Plinius libro XI. capite CVIII. in Austagenis Parthiae inueniri prodidit, tantamque esse huic ignium cognationem, ut transfiliant protinus in ipsum undecumque usum. Quod etsi in Italiam aliunde (quod sciam) non inferatur; inibi tamen pluribus in locis id generis erumpit, quod eosdem cum igne praestat effectus: quale est, quod in agro Mutinensi seaturit, petroleum, siue saxum appellatum. Sed ut redeamus, unde digressi sumus, bitumen Sodomum non nisi fictitium, uel impostorium malitia adulteratum aduchitur. Proinde Brasauolus in syceri defectu Mumiam a Mauritanis uocatam substituit, quod certo crediderit, mumiam esse legitimum Palaestinum asphaltum. Quandoquidem existimauit, sicca tum Arabum, tum aliarum gentium corpora, quae pro mumia ex Syria, & Aegypto Venetias deferuntur, cum sint ex infima illius regionis plebecula, uice aloes, myrrhae, croci, & balsami ex more Iudaico, duntaxat asphaltum impleri: quod eorum pauperies aromatum sumptus non toleret. Hoc fundamentum hinc iecisse uidetur, quod Strabo literis mandauerit bitumen Sodomei lacus in usu esse ad tutanda hominum cadauera. Sed quantum ipse ex Arabum scriptis deprompsi, apud eos Mumia potius est pissasphaltum, quam asphaltum: siquidem scribit Auicenna, mumiam eadem praestare, quae asphaltus pice commistus. Ex quo facile coniecere possumus, cadauera illa pissasphalto tantum impleri. Cui etiam subscribit Serapio, qui de Mumia differens, ex Dioscoridis auctoritate, eadem, quae Dioscorides de pissasphalto tradidit, ipse uerbótenus ad mumiam retulit, sic inquit. Mumia est in terris Apolloniae: descendit namque ex montibus, qui ducunt flumina cum aqua, & eiecit eam aqua fluminis in ripis, & est coagulata, & fit sicut cera, & habet odorem picis mixtae cum asphaltum cum aliquo foetore: & uirtus eius est, sicut picis, & asphalti mistorum. Vnde potius asserendum putauerim, nostram Mumiam esse pissasphaltum, quam asphaltum. Et quauis dicat Strabo bituminis Iudaici usum fuisse ad conseruanda cadauera; non tamen negat, quin bitumini picem admisceant, fiatque pissasphaltum factitium. Verum Serapio, & Auicenna has mixturas optime nouerant, utpote quibus non modo Syri, sed & suae gentis Mauritanii uterentur. Quo fit, ut Brasauoli sententiam

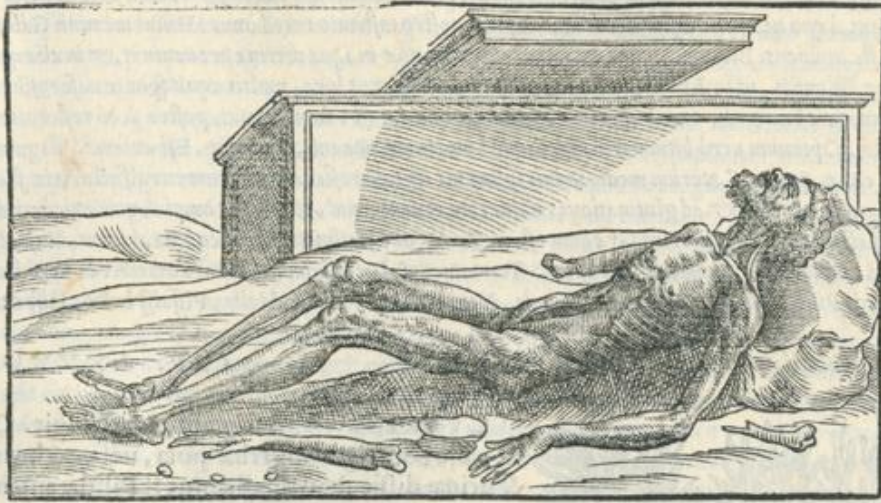
Pissasphaltum
consideratio.

Fuch. & quorundam
lapius.

Naphtham
mētio.

Bras. opinio
improbata.

Mumiae
consideratio.

- 20 tentiam non probandam existinem, quod scilicet uulgaris Mumia bituminis loco in componendis medicamentis substituitur. Nanque Mumia præterquam quod est (ut puto) sincerum pissasphaltum, uel asphaltum pice mistum, concepit defluentem humorem, qui continuo è cadaueribus in sepulcris liquatur. Ex quo credendum est, eam non parum suam immutasse naturam. Porro satius ducerem Galenum, & Paulum consulere, qui in succidancis, si desit asphaltus, picem liquidam subdunt. Ceterum notare conuenit, Serapionem Mumiam Dioscoridis pissasphalto adieciisse, ut quæ aliquam inter se cognationem haberent, abinuicem non disungeret: non enim erat nescius, huiusmodi cadauera pissasphalto impleri, quemadmodum myrrha, croco, aloë, ac etiam balsamo simul admistis implebantur: quæ ueram tractu temporis consueiebant mumiam, cuius meminit eiusdem capituli initio, his uerbis. Mumia sepulcrorum fit è myrrha, aloë, alijsq; rebus bis additis, & humiditate, quam exudant humana corpora. Veruntamen hac nostra tempestate in Italiam haudquaquam aduehitur: quippe quod hac mixture nulla earum regionum cadauera præter nobilium, ac diuitem condiantur: & hi quidem sepulcra habent sibi constituta, diligenterq; oclusa. Idcirco non ita facile istorum corpora surripi possunt à mercatoribus illuc profectis, ut minori tum difficultate, tum suspitione auferri possunt pauperum, & ignobilium, asphaltum pice misto, uel ipso pissasphalto confarcta. Ideoq; apertissime falluntur, qui pro legitima Mumia arefactam istiusmodi cadauerum carnem assumunt, non autem eorum insarctum, ueluti seplasiariorum quam plurimi, qui carnes & ossa contundunt, eaq; medicamentis admiscunt, quæ mumiam exposcunt. Necessum igitur esset legitimam mumiam expetentibus, ut in hospitalibus nostris cadauera obeuntium aloë, myrrha, et croco repleti curarent, eamq; deinde suo tempore eximi. Hanc tamen nostram sententiã pluribus refellere contendit Petrus Bellonius Cenomanus, uir ex eo fortasse peritus iudicandus, quod profiteatur se Asiam, Græciam, Syriam, Aegyptum, & Arabiam peragrassè. Quippe qui putet, non aliam esse Mumiam apud Græcos, & Arabas, quam pissasphaltum. Sed quod eius argumenta non sint tanti momenti, ut oppositum nobis persuadere possint, & quod potius idem hallucinetur, in epistolis, quas conscribere institui, adiuuante Deo, latius ostendam. Vbi etiam plurima eius errata atteximus, quæ in libellis, quos tum de medicamentis cadauera seruantibus, tum de resiniferis arboribus, tum etiam de piscibus condidit, legendo adnotauimus. Quandoquidem nostrum in primis institutum non est in his commentarijs nostras ad unguem tueri sententias, atq; ab erroribus, quibus notati erimus, nos uindicare; sed quantum possumus materiam medicam à mendis expurgare, eamq; illustriorem reddere, & in pistrinum candorem restituere conamur.

Bellonij opinio explora.

- 30 Porro Mumia, de cuius uiribus iam nobis disserendum est, (ut Arabes tradunt) quam plurimis pollet facultatibus: siquidem secundo ordine tum siccatur, tum excalfacit: capitis dolores frigiditate abortos absq; humorum presentia mulcet. Medetur hemicranæ, paralyti, oris distractionibus, comitialibus, uertiginosisq; si ex amaraci aqua naribus immittatur. Leucoij oleo, siue hyoscyamino grani pondere subacta, ad aurium dolores frigidus utiliter in eorum concavitatem infunditur. Prodest quatuor granorum pondere ex thymbræ decocto resoluta, gulæ cruciatibus. Epota ex zizypharum, hordei, et myxorum decocto tribus diebus continuis, tussientibus opem non modicam præstat. Granorum item quatuor pondere sumpta ex aqua menthæ cordis affectus remouet: cum decocto uerò cimini, ammi, & cæri, tum uentriculi, tum intestinorum status discutit. Bibitur utiliter ab alto deuolutis ex silique Aegyptiæ medulla, additis Lemnia sphaagide, & rubiæ radice. Hausta trium, uel quatuor granorum pondere singultum inhibet, si tamen ex cumini, & apij decocto assumatur. Erinis imposita, additis moscho, castoreo, caphura, & oleo balanino, naribus commode inditur ad diurnos capitis dolores; præsertimq; cum, adhibitis alijs, contumax morbus non soluitur. Gargarizatur cum oxymelite aduersus anginam: & ad lienis affectus ex cæri decocto utiliter bibitur: & contra lethalia uenena ex decocto tribuli marini, & fœtidi laserpitij gumi iuuamento non modico sumitur. item ex mero contra scorpiionum ictus bibitur, ictisq; locis cum recenti bubulo butyro utilissime imponitur. Adstringit mumia illita externa sanguinis profluuia, pota uerò interna: proinde perutilis ad cruentas excreationes. Ex caprillo lacte pota opitulatur exulceratæ uesciæ, internis penis desquamationibus, & urinam egre continentibus. Non desunt qui credant, humanorum cadauerum ossa in puluerem redacta, & in potu exhibita uarijs corporis languoribus prodesse, os suum uni-

Mumia uires.

Bituminis hi-
stor. & uires
ex Galeno.

Nomina.

cuiq; membro tribuentes. Quod penitus resellendum non est: si quidem ipse pluries uidi in comitali morbo cranium humanum in puluerem reductum maxime profecisse, sicuti etiam calculosis renibus, & eorum doloribus. Sed ad Bitumen redeamus, à quo nos penè disunxerat mumia, ne à nostro instituto recedamus. Huius meminit Galenus lib. x i. simpl. medic. sic inquit. Bitumen, unum & ipsum est ex ijs, quæ in aqua marina proueniunt, & in alia quapiam, quæ non est marinæ dissimilis, ut in Apollonio Epiri, & per alia id genus loca, multis aquis sponte nascentibus, ceu spuma quædam innatans hoc medicamen reperitur, & molle quidem est, dum innatat, postea uerò resiccatione pice sicca durius efficitur. Optimum uerò bitumen in mari, quod mortuum uocant, prouenit. Est autem id stagnum falsum in cœle, hoc est caua, Syria. Ceterum medicaminis ipsius uis est tum ressecatoria, tum excaustoria in secundo ordine. Merito itaq; eo utuntur & ad glutinationes uulnorum eruentorum, & ad alia omnia, quæ excicari debent cum modica excaustione. Nomen eius Græcum est ἄσφαλτος: Latinum, Bitumen: Arabicum, Hafral icudi, siue Cheser alibend: Italicum, Bitume, & Asphalt: Germanicum, Iuden leim. Πιτ[ά]σ[α]λτος uerò sic Græcis dicitur, ut Latinis Pissphaltum: Arabibus, Mumiæ, Mumiay, seu Mumia: Italis, Pissphalt: Hispanis, Cera de minera.

Κυπάρισσος.

CYPRESSVS.

CAP. LXXXVI.

Cupressi hi-
storia.

Adami Lonic-
eri lapsus.

CYPRESSVS refrigerat, & astringit. Cuius folia ex passo, & exiguo myrrhæ pota, uesciæ rheumatismis, & urinæ difficultati auxiliantur. Pilulæ autem ex uino tusæ in dysenteria, alui fluxione, tussi, & orthopnœa, aut si reijciatur sanguis, conuenientissimè bibuntur: earum decoctum eisdem præbet effectus: tusæ cum fico duritias emolliunt, nariumque polypo medentur: in aceto coctæ, & cum lupinis detritæ scabros ungues eijciunt: hernias intestinorum prolapsu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præstant. Pilulæ cum arboris coma suffitæ, culices abigere existimantur. Folia trita, & imposta uulnera conglutinant, sanguinem supprimunt: trita ex aceto capillum tingunt: illinuntur per se, aut cum polenta ignibus sacris, ulceribus quæ serpunt, carbunculis, & oculorum inflammationibus: admota cum cerato stomachû corroborent.

TAMETS I Cupressus arbor notissima sit in Italia: quin etsi uulgaris sint notitiæ eius fructus, quos tam Græci, quàm Latini conos appellant; attamen cum nihil de eius historia memoriæ prodiderit Dioscorides, ut lectoribus undequaq; sit satisfactum, hic nobis differendum est, quantum hac in historia à Plinio, alijsq; nonnullis edocti, cognoscere quiuimus. Aduena igitur quondam fuit Italiæ Cupressus, & difficillimè nascentium, natuq; morosa, ut quæ in educatione plurimum diligentia expetat, & præsertim in locis, ubi suapte natura non prouenit. Tradiderunt ueteres cupressum Diti sacram: & ideo funebri signo eius ramos ante domos ponere solebant, ubi aliquis defunctus iaceret. Ex quo more creditur eius umbra infausta, nec quidem gratiosa. Duo

habentur Cupressi genera, mas scilicet, & fœmina: hæc meta in fastigium conuoluta: ille uerò ramos in latus spargens. Harum patria, ac proprium natale solum Creta insula est. nanq; inibi quocunq; loco terra moueatur, subactaq; sit, nisi serantur alia, hæc sua sponte gignitur, atque protinus emigrat. In Idæis etiam montibus, qui ad Troadem spectant, non appellato solo, Cupressus numerosa sponte profilit. Quod admiratione non uacat, alibi non nisi tempore, & perquam diligenti cultura proueniens, & cultorem magnopere fastidians. Odere Cupressi flumina, lacus, omnesq; aquosos tractus, quo fit, ut in eiusmodi locis satæ confestim inarescant. Quod si rectè sciuisset Adamus Lonicerus, non tam facile (ut puto) scripsisset, cupressum humidis gaudere locis. Aspernantur & finium, quo etiam, si circumfossura impleatur, non multo post tempore percunt. Mira est Cupressi fœcunditas: etenim trifera est. colliguntur eius coni mensibus ianuario, maio, & septembri. Semen ijs innascitur, granis adeò pusillis, ac minimis, ut atomis comparari possit: ob id enim agrè perspicitur. Non omittendum naturæ miraculum, ex tam paruo semine gigni tam proceras arbores. Semen mirè formicis expetitur, ampliatio etiam miraculo, tantuli animalis cibo absumi natalem tantarum arborum. quo fit, ut fructiferæ Cupressi nunquam formicis sint destitutæ. Cupressus perpetua coma uiuet, eiusq; materies nec cariem, nec uetustatem sentit, ut etiam cedri, ebeni, lori, taxi, buxi, & oleæ. Proinde ueteres non aliam ob causam ex cupressina materie simulacra sculpebant, nisi quòd ad æternam diuturnitatem permansura putarent, ueluti Romæ illud Iouis in arce. Fert & Cupressus liquidam resinam Læignæ similem, sapore uerò acerrimam. Reliqua semina tradunt, folijs cupressi tussis si misceantur, à uermiculis quibuscuq; non tangi, neque erodi. Lignum autem (ut aiunt) nulla temporis diuturnitate sua uolentiam exiit. Sunt qui pu-

fillam

fillam cupressum, nonnullis etiam Cupresso uulgo dictam, abrotonum sceminam uocent, à similitudine, quam hæc cum arbore in multis habet. Idcirco nec fortasse aberraret, qui certò crederet, Plinium libro XXIII. capite xv. de chamæcyparisso herba differentem, de hac intellexisse: præsertim cum tradat, ipsam ex uino potam contra serpentium omnium uenena, scorpionumq; ictus pollere: siquidem & nostra hæc ætate pleriq; abrotonum sceminam ad idem usurpant. Quod item ad alui tineas necandas bellarijs immiscet, ut arte pueros ad comedendum alliciant. Hetrusci hanc Santolina uulgo nominant, de qua cum libro tertio in abrotoni mentione nobis latius sit differendum, hic plura dicere superuacaneum esset. Cupressi meminit Galenus libro VII. simplicium medicamentorum, sic in-
 10 quiens. Cupressi folia, germina, pilulæ recentes, & molles magna uulnera conglutinant in duris corporibus: ex quo clarum est, quòd resiccandi uim habeat absque insigni acrimonia, aut caliditate, sicut certè & gustus testificatur. Apparet enim in ea leuis quidem acrimonia, sed plurima amaritudo, multoq; etiam plus acerbicatis in tota planta. Tanta ei inest acrimonia caliditasq; quanta satis sit deducendæ in altum acerbicatis, ac nullam tamen mordica-
 20 tionem, aut caliditatem in corporibus efficiat. Proinde in alto latentes in flaccidis, putrescentibusq; affectibus humiditates innoxie, tutoq; depascitur, atque absunt: cum quæ excalfaciunt simul, desiccantq; eas quidem quæ contentæ sunt, absunt: ceterum acrimonia, & caliditate alias attrahant. Sic enterocelicos iuuat: siquidem exiccat, roburq; addit corporis partibus præ humiditate laxis, utpote cum adstrictio in altum subeat, deducente ipsa calidi-
 30 tate, quæ admista est, cum seruante modum, ut deducere quidem ualeat, non tamen mordicare queat. Quidam ea utuntur ad carbunculos, & herpes polentæ miscentes, tanquam absunt citra excalfactionem eos morbos facientem humiditatem: Sunt qui ad erysipelata utantur, admista nimirum polenta cum aqua, aut oxycrato aquoso. Κυ-
 40 πρίσσος Græcè uocatur: Latine, Cupressus: Arabicè, Saro, aut Seru: Italicè, Cupressò: Germanicè, Cypres-
 50 sen: Hispanicè, Cipres: Gallicè, Cyprez.

Cupressus pu-
silla.

Cupressi ui-
res ex Gal.

Nomina.

Agnus. IUNIPERVS.

CAP. LXXXVII.

IUNIPERI genera duo: altera maior, altera minor. utraque acris est. Excalfacit, & urinam mouet: accensa serpentes fugat. Baccarum nonnullæ nucis iuglandis magnitudine nonnunquam grandescere, aliæ nucem Ponticam æquare inueniuntur, rotundæ, odoratæ, in mandendo dulces, subamaræ, quæ arceuthides etiam, id est, baccæ Iuniperi, nominantur. Modicè calfaciunt, & astringunt, stomacho utiles: contra pectoris vitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentium ictus efficacissimè bibuntur: urinam cient, unde ruptis, conuulsis, & vuluæ strangulatui subueniunt. Folia acrimoniam habent: ideo tam ipsam, quàm eorum succum ex uino cõtra viperarum morsus illini, aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus, lepras eximit.

REPERIUNTUR Græci Dioscoridis codices (ut etiã adnotatum reliquit Marcellus) in quibus Iuniperi caput prorsus deprauatum legitur, quibusdam additis, quæ Dioscoridis doctrinam minime sapiunt. Siquidem nec Galenum, nec item Paulum Aeginetam, minusq; Serapionem, qui tamen uerbòtenus Dioscoridis scripta per capita singula refert, illud usquam posteritatis memoriæ prodidisse constat, quòd scilicet ramenta ligni Iuniperi epota homines perdant; præsertim cum eius baccæ contra serpentium ictus efficacissimè deuorentur: bibaturq; ac illinatur foliorum expressus succus ad uiperarum morsus. Adde etiam quòd factò periculo id omnino falsum esse deprehendatur. Quare non modo non credendum, sed ne cogitandum quidem, eiusmodi ineptias à Dioscoride scriptas: quin potius illi adscriptas esse existimandum. His ergo rationibus adductus, non temerè partem illam, ut-
 30 pote additiam, ex hoc capite ressecandam duxi. Maior, & minor Iuniperi species in pluribus Italiæ locis reperitur. Tuscia urbanas alit, quæ in proceram arborem assurgunt, uisunturq; hæc frequentes in agro nostro Senensi: quarum fructus syluestribus & crassior, & dulcior habetur. Iuniperi materies ad centenarios annos incorrupta perdurat: proinde iussit Hannibal (ut Plinius tradidit libro XVI. cap. XL.) templum Dianæ Ephesiæ Iuniperinis trabibus extrui, quòd per multas ætates esset duraturum. Igìtur mirari non licet, si chymistæ asseuerant, carbonem Iuniperinum accensum, & suo cinere obrutum ignem integro anno fouere. Profert ex se Iuniperus gummi mastichæ simile, quod & Sandaracham, & Vernicem appellant. Hoc primum cum metitur, candido splendescit colore: senescens uerò in rufum abit. Porro haud ignorandum est, hæc Arabum sandaracham à Dioscoridis sandaracha perquam longè distidere. Namq; Græcis sandaracha est fossilis ad arsenici, siue auripigmenti genera referenda, erodens, & exitialè medicamentu, ut amplius in quinto libro, Deo duce, dicemus. Verum hæc sandarachæ nomenclatio in gummi
 40
 50

Iuniperi con-
sideratio.

Gummi Iu-
niperi.

mi Iuniperi inuenta fuit à medicis, qui Mauritanos secuti sandarach Arabicum nomen (sic enim Arabes Iuniperi gummi uocant) in sandaracham conuerterunt. Quamobrem illud adnotandum esse uidetur; quòd ubi Arabes, sandaracham medicamentis inserendam esse præcipiunt, gummi Iuniperi immiscendum intelligunt: ubi uerò à Græcis de sandarachâ fit mentio, fossilis illa rufa, & auripigmento similis, est intelligenda. Non desunt tamen qui uelint Mauritanorum sandaracham non esse gummi Iuniperi, sed Oxycedri. Quorum equidem iudicio ausim facile subscribere, etenim pauci admodum sunt, qui non putent oxycedrum esse Iuniperum maiorem: adeò ut pleriq; uulgarium illam ab hac nesciant distinguere. Tradit Plinius libro xiiii. cap. xi. plura gummi genera, ubi gummi Iuniperinum ad nihil esse utile scribit. Cuius tamen frequens usus in medicamentis contrarium indicat. Quippe hoc syncero, & oleo ex lini semine presso, fit uernix liquidus: cuius est usus ad illustrandas picturas, & ad nitorem ferri conciliandum: utilis etiãnum ad ambusta, & præcipuus ad dolores, & tumores hæmorrhoidum. Siccus uernix, hoc est gummi Iuniperi (ut auctor est Serapio) destillationes suspendit, mensium profluvia sistit, sinus exicat immistus, haustus uerò pituitam, quæ uentriculo, & intestinis hæserit: tineas & cætera uentris animalia necat. Neruorum resolutionibus, quas humores frigidi contraxerint, opitulatur. Capitis destillationes suffitu discutit. Idem exceptus sanguinis excretionibus supprimit, & hæmorrhoidas fluentes illitus. Addito tum rosacco, tum myrtino sedis rimas coërcet, & hiantibus frigore manuum, pedumq; scissuris illitu succurrit. In summa calfacit, & siccat primo recessu. Est & sandarachâ ceraginosi mellis genus apud Plinium, qui de ea libro xi. cap. vii. ita scribit. Præter hæc conuehitur Eritheta, quam alij sandaracham, alij cærinthum uocant. Hic erit apum, dum operantur, cibus, qui sepe inuenitur in fauorum inanitibus sepositus, & ipse amari saporis: gignitur rore uerno. hæcenus Plinius. Ceterum oleum, quod ex Iuniperi materie (ut chymistæ dicunt) per descensorium duobus aduersis fictilibus, tum pariter uitreis instrumentis elicitor, calidum ore contentum dentium dolores mirificè mulcet, si tamen frigida defluxione afficiantur. Fit ex bacca 20
 Iuniperi uires ex Galeno. sic inuenitur. Iuniperus, calida, & sicca utriq; tertij ordinis. At fructus similiter quidem calidus est, sed non similiter siccus, uerum in hoc primi fuerit ordinis. Arbor Græca uoce ἀρνέβις dicta, Latina Iuniperus appellatur: Mauritanica, Arconas, aut Archencas: Italica, Ginepro: Germanica, Vuelholter, & Krametbaum: Hispanica, Enebro: Gallica, Geneure. Eius autem gummi Græci uocant κόμμι ἀρνέβιδος: Latini, Gummi iuniperi: Mauritanici, Sandarach: Itali, Gomma di ginepro: Germani, Verns: Hispani, Verniz: Galli, Vernix.

Βεῖβος.

SABINA.

CAP. LXXXVIII.

Sabinæ confederatio.

Selago Plinij.

Opiniones quorundã reprobata.

SABINA duorum generum est. Vna folijs cupresso similis, spinis horridior, grauius olens, acris, & feruens. 30
 arbor est coactæ breuitatis, quæ sese magis in latitudinem fundit. huius folijs nonnulli pro suffitu vtuntur. Altera tamarici folio similis est. Vtriusque folia nomas sistunt, collectiones illitu mitigant: quin & cum melle illita nigritias, lordesque repurgant, & carbunculos rumpunt: cum uino pota sanguinem per urinam eliciunt: partus apposta extrahunt, & suffitu idem præstant. Vnguentis calfacientibus immiscentur, & priuatim gleucino.

SABINA planta est in Italia uulgaris notitiæ, illa scilicet, 40
 quæ à Dioscoride primo generi assignatur, folijs cupresso similis, spinosior. uerum eius folia non adeò plene uirent, ut Cupressi, & in cacumine aculeata conspiciuntur. Quod tamen sepe imperitis negotium exhibet: siquidem aliquando uidi pro sabina assumi quandam herbam dodrantalem, quæ quibusdam in montibus plurima nascitur, folio tamaricis, licet nec odore, nec sapore sabinam referat. Hanc sæpius existimaui esse Selaginem à Plinio lib. xiiii. cap. xi. commemoratam. Nanq; inibi selaginem esse affirmauit, sabinæ similem. Olim selaginem contra omnem perniciem habendam prodidere Druidæ Gallorum, & contra omnia oculorum uitia suffitam prodesse. At tanta extitit tunc temporis superstitionum magnorumq; uanitas, ueluti & hoc æuo apud plerasq; gentium turbas uisitur, ut ij nunquam ad selaginem legendam accederent, nisi prius Dijs sacra fecissent. Quin & eam inualidam omnino censebant, nisi dextra manu, & nudis pedibus legeretur. Ceterum non desunt, qui plantam hanc, cuius hic imaginem damus, negent legitimam Sabinam esse, hoc, ni fallor, argumento, quòd hæc bacca proferat, 50
 quarum in sua Dioscorides non meminit. Vnde factum est, ut quidam putauerint, eam maiorem iuniperum esse, alij uerò thuiam, quam Theophrastus memoriæ prodidit lib. v. de historia plantarum. Verum utriq; meo iudicio, in errore uersantur: illi quidem, quòd hæc planta nec folio, nec flore, neq; fructu, non materie, non odore, neq; sapore, non cæteris deniq; notis iuniperum referat: hi uerò, quòd thuiam, ut est auctor Theophrastus, nascatur apud Ammonis

monis delubrum, atq; in Cyrenensi agro, forma cupressi similis cum ramis, tum folijs, caudice, fructuq; uel potius ceu cupressus syluestris. præterea quod, ut idem scribit, thuiæ materies omnino incorrupta perduret, nihil eius radice crispus sit, atq; simulacra ex ea antiqui sculpere sint soliti, quemadmodum ex cedro, cupressi, loto, & buxo. Hæc autem arbor conos seu galbulos non fert cupressi modo, sed baccas: caudice non attollitur longo, sed eo breui contenta est: materie non constat incorrupta solidaq; sed caduca & fungosa: non ut thuiæ peculiaribus locis gaudet, sed ubiq; ferè locorum nascitur. ut hinc maus atq; euidentius discrimen in ijs plantis appareat, quam ut illorum error, qui eas unam faciunt thuiam, pluribus explodi mereatur. Sed certè relinquitur, ut miremur eos, qui stirpem hanc, quam depictam exhibemus, ueram Sabinam esse inficiantur, cum nullis careat notis ex ijs, quas illi Dioscorides reddidit. Ea enim arbor conspicitur coactæ breuitatis, quæ in latitudinem magis effunditur, folijs cupressi similis, spinosior tamen: quin & grauius olet, & acris feruensq; sentitur. Atqui illud nobis obijciunt, quod Dioscorides in describenda Sabina nullam baccarum mentionem fecerit. id mehercule, quod legatur, non fecit. Sed quid dicent ij, si in quam plurimis plantis ex ijs etiam, quæ ab omnibus legitimæ habentur, plures notæ, & eæ quidem præcipuæ, nonnumquam desiderantur: quas nimirum Dioscoridem omisisse credendum est, uel quod plantæ eæ essent alioqui uulgo cognitæ, uel quod omnes earum partes non satis exploratas haberet, uel aliis ob causas, quas prosequi non est hic locus. quarum omnium aliqua facillè potuit esse, cur Sabinæ baccas non adnotatas reliquerit. Addam & id fortasse ex eo euenisse, quod Sabina frequentior sterilis occurrat, quam fructifera. Nam (ut equidem fateri possim) inter innumeras Sabinæ plantas, quas uarijs in locis mihi uidere contigit, tres duntaxat memini me obseruasse, quæ baccas ferrent, & eas quidem rubentes ac iuniperinis maiores. Id quod me quandoq; adduxit, ut putauerim in hoc Sabinæ genere marem & sceminam reperiri: atq; alteram raram esse in Italia, quemadmodum eam quoq; raro uidimus, quam Dioscorides secundo loco representauit, tamarici folijs similem, non autem aculeatam. Ex ijs igitur merito colligendum esse arbitror, hanc nostram Sabinam esse legitimam, ut quæ non solum notis Dioscoridis delineationi pulchrè respondet, sed etiam facultatibus. Porro Petrus Bellonius de arboribus coniferis differens, ijs ineptè satis, meo quidem iudicio, Sabinam admiscet: atq; in ea describenda, quam secundo loco ponit Dioscorides, mihi non parum hallucinatus deprehenditur, quod constanter affirmauerit se uidisse frequentissimum hoc Sabinæ genus in Amalano & Olympo Phrygiæ montibus, tota facie iuniperum maiorem referens, magnitudine amygdalæ arboris maioris, folijs cupressi per omnia similibus, baccis per maturitatem in cæruleo nigricantibus, & caudice resinam ferente. Etenim Dioscorides non tradit quæ sit huius plantæ facies, & quæ magnitudo, sed eam in folijs tantum à priori uariare scriptum reliquit. Quod non alia de causa auctorem hunc fecisse reor, quam quod sciret nullum utriusq; esse in reliquis notis discrimen. Quare quod alterum Sabinæ genus tota facie iuniperum maiorem referat, magnitudine amygdalum arborem æquet, cupressi folijs prorsus æmuletur, & ex caudice resinam fundat, ut Bellonius suum depingit, mihi quidem planè absurdum uidetur. Sed quod rem hanc turpiter confuderit Bellonius, uel ex eo manifestum esse puto, quod quam plantam nunc Dioscoridis alteram Sabinam asserit, eandem paulò post arborem illam constituit, quam Plinius lib. xxi. cap. xvii. Brutam appellat, quasi Plinius non meminisset utriusque sabinæ lib. xxiiii. cap. xi. Tantum quidam suis peragrationsibus tribuendum esse putant, ut eos non pudeat sepe absurda, & fabulosa, & quæ cum summis & probatissimis authoribus pugnent, narrare ac scriptis tradere. Neq; certè id propterea dico, quod peregrinationes damnum, quas semper, Galeni exemplo, utilissimas duxi ad legitima simplicia medicamenta cognoscenda. Sed optarem, ut ij, qui multas regiones peragrarunt, illa tantum in medium proferrent, quæ essent rationi & ueritati consona, & ueterum scriptorum auctoritate comprobata. Quod si à Bellonio, qui tot terras se peragrasse profitetur, factum esset, nimirum eas laudes iure sibi comparasset, quæ rei medicæ inquisitoribus maximè debentur. Atque hæc obiter dicta sint. Quod autem idem Bellonius primum Sabinæ genus eam arborem suspicetur, quam Theophrastus thuiam nominat, non miror: nam & alijdem sentiunt. Verum quandoquidem hanc opinionem superius abunde (ni fallor) improbaui, ideo hic non est ut plura addamus, atq; idem repetere superuacuum esset. Reliquum igitur est, ut Sabinæ suas uires reddamus: de quibus Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum disseruit ijs uerbis. Sabina ex numero est fortiter exiccantium, idq; secundum tres qualitates, quas in gustu præ se fert, similiter cupressi, nisi quod ea & acrior est, & ut sic dixerim, magis aromatica, seu odoratior. Igitur huius, quam modo dixi qualitatibus est particeps, nempe acrimoniæ consistentis in temperamento calido, præterea amaritudinis, & adstrictionis obscurioris, quam in cupressi. Siquidem quanto magis acrimonia superat, tanto etiam potentius digerit. Itaq; glutinare nequit ob siccitatis, & caliditatis robur. nam utriusq; illi tantum inest, ut etiam tendat, & inflammationem asserat. At putredinibus similiter cupressi accommodari potest, maximè ubi rebelliores fuerint, & diuturniores. nam hæc citra noxam uim medicamenti perferunt. Quin & quæ atra sunt reddita, & admodum sordida, ea cum melle expurgat: carbunculos item soluit. Porro essentiæ tenuitate menses quoque prouocat, ut si quid aliud, & sanguinem per uenas mouet. Fœtum etiam uiuentem interficit, & mortuum eiicit. Esto autem hoc medicamen tertij ordinis, tum ex calfacientium, tum desiccantium ex numero eorum, quæ uel maximè tenuium sunt partium. Et hoc utiq; nomine uigentis inditur, & maxime gleuemo, & in multis antidotos iniicitur. Quidam uerò etiam cinnamomi uice duplum eius subiiciunt. Est enim extenuandi, & digerendi facultatis, si epotum fuerit. Βράδυς Græcè, Sabina Latinè uocatur: Arabicè, Abel, Abhel, seu Alharar: Italicè, Sabina: Germanicè, Senenbaum: Hispanicè, Sabina: Gallicè, Sauniera, aut Saunier.

Bellonij opinio absurda.

Sabinæ uires ex Galeno.

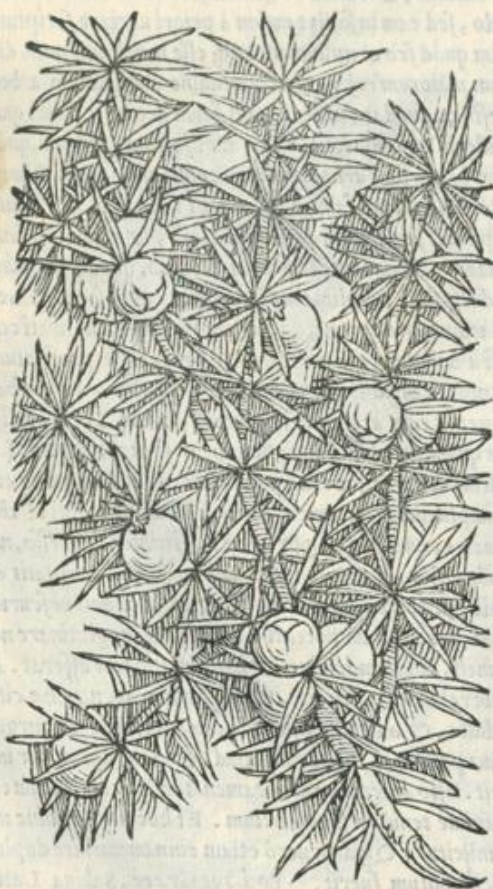
Nomina.

Κέδρος.

CEDRVS arbor magna est, ex qua picem colligunt, quæ cedria uocatur. Iuniperi modo baccas parit, baccarum myrti magnitudine, rotundas. Cedria optima est crassa, perlucida, grauis odoris: quæ dum effunditur, guttatim non dissipata coit. Cui ea uis inest, ut defuncta corpora conseruet, & uiuentia corrumpat: qua ex causa mortuorum uitam aliqui eam appellauerunt. Vestimenta quoque, & pelles eximia calfaciendi, & siccandi dote, corrumpit. magni ad ocularia medicamenta usus: quippe illita oculis claritatem affert, albugines cicatricesque detergit: instillata autem cum aceto, uermes aurium necat: cum hyssopi decocto infusa sonitus, sibilosque sedat: cauis dentium indita eos frangit, & dolores leuat: idem facit cum ex aceto colluitur: peruncto ante coitum genitali, concipiendi uim adimit: anginae ea perunguntur, tonsillarum inflammationibus auxilio est: lentes, pediculosque illitu enecat: cerastæ moribus cum sale imposita subuenit: contra hausta leporis marini uenena, in passo sumpta, auxiliatur: in elephantia aut linctu, aut perunctione proficit: pulmonum ulcera purgat, & si cyathus eius absorbeat, per sanat: vermes, & tineas subter indita necat, & partus extrahit. Fit & oleum à cedria separatum dum coquitur, uelleribus supra halitum eius expansis, ut in pice. Eiusdem ad omnia usus: priuatim uehementer perunctum, scabiem quadrupedum, canum, bouumque per sanat: ijsque inhærentes ricinos enecat, & ulcera, quæ ex tonsura acceperunt, ad cicatrices perducit. Cedrides cedri fructus uocantur. Calfactoriam vim habent: stomacho aduersantur: auxilio sunt tussi, conuulsis, ruptis, stranguriæ: menses ciunt ex polline piperis poti: contra haustum leporum marinum in uino sumuntur: serpentes fugantur, peruncto ex adipe ceruino, aut medulla, corpore. In antidota adduntur. † Fuliginem, quomodo ex pice, congeri oportet: quæ eandem, quam picea fuligo, uim præbet.

CEDRVS PHOENICIA.

CEDRVS LYCIA.

Cedri arboris
confid.

CEDRI arboris Theophrasto, Plinio, & Galeno duplex est genus, nempe maius & minus. Maius omnibus arbor est eximia magnitudinis, & proceritatis, atque à minori planè differens materie, cortice, folijs, & fructu. Plinius maioris cedri duo genera facit lib. xiiii. cap. v. ubi ita scribit. Et maioris cedri duo genera. quæ floret, fructum non fert: fructifera non floret, & in ea antecedentem fructum occupat nouus. semen eius cupresso simile. Quisdam cedrelaten uocant. Ex hac resina laudatissima. materie uero ipsi æternitæ. itaq; & simulacra deorum ex ea factitauerunt. Et libro xiiii. cap. v. idem inquit. Cedrus magna, quam cedrelaten uocant, dat picem, quæ cedria

dria uocatur. haecenus Plinius. Qui fortasse non ineptè magnam cedrum cedrelaten appellauit, quoniam cedri arbores, quæ in monte Libano proueniunt (ut mihi retulerunt amici, qui uniuersam ferè Syriam peragrarunt) tota facie abietem referunt. Abies autem Græcis ἄβις dicitur. unde cedrelate poterit cedrabies Latine reddi. Arbor hæc (ut ijdem mihi narrauerunt) adeò magna & procera est, ut nusquam arborem se uidisse affirmet, quæ cedrelaten magnitudine excellat. Cortice uestitur læui & glabro, ea parte excepta, quæ à terra ad primos usq; ramos attollitur: hæc enim aspera cernitur. corticis color est ceu loti arboris. Rami ab imo usq; ad cacumen ferè in rotæ modum per interualla caudicem cingunt, & spatiantur: qui tantò minores uisuntur, quanto superius erumpunt. hinc est, quòd eminus conspecta arbor pyramidis faciem representat. Folia illi capillata assignant, ueluti larici, uel pino, breuiora tamen, & minime aculeata. id quod etiam testatur Plinius lib. xvi. cap. xxiiii. Conos profert piceis æmulos, uerùm longiores, duriores, & uegetiores, pediculo pertinaciter inherentes. in quibus semen includitur cupressi simile, ut Plinius tradit. Caudex resinam fundit albam, & liquidam: sed tractu temporis, solis feruore in grumos con crescit. Sunt qui asserant, hanc cedrum duplicem resinam ferre: atque alteram intra corticem uomicæ modo coaceruari, ut abiegnam lacrymam in abiete oriri superius diximus: alteram uerò extra corticem emanare. utranq; ab arbore cedriam nominant. Hæc sunt, quæ de magna cedro à peregrinis accepi. In quibus utiq; admirari subit, quòd Theophrastus, & hunc fortè secutus Dioscorides scripserint indifferenter cedri genus omne fructum edere iuniperi baccis similem, & asiosorem. nam reuera Cedrus magna, de qua hic tantum scribit Dioscorides, conos parit piceis similes. Porrò Cedrus cor habet durissimum, ac odoratum, colore perinde rubens atque larignum. Tota cedri materies durissima. quam ob causam credidere maiores, eam neq; cariem, neque uetustatem sentire, sed æternam esse.

Qua etiãnum ratione ductus Salomon Hebreorum rex Dei optimi maximi templum Hierosolymis ex cedri materie extruenda curauit. Ex ea quoq; prisca simulacra factitariunt, existimantes tantam illis inesse diurnitatem, quantum marmoreis, aut metallicis. Cedri materies optima nauigijs non modò extruendis, sed & palatiorum, & arcium fabricis conueniens: quippe quoniam incorrupta quasi in perpetuum perdurat. Cedrus saxosis & frigidis locis gaudet, & montes amat præ cæteris tractibus. Perpetua coma uiret, quæ si castretur, decacuminata demoritur, nec unquam inde regerminat, utpote & cupressus, pinus, larix, & aliarum plures. In Aegypto ac Syria (ut Theophrastus & Plinius narraunt) reges inopia abietis cedro ad classes feruntur usi. Maxima ea in Cypro traditur ad undecimem Demetrii succisa, centum triginta pedum longitudinis, crassitudinis uerò ad trium hominum complexum.

Ceterum minoris cedri binæ item species sunt (ut prædicti auctores testantur) Lycia, & Phœnicia, iuniperi similitudine. differunt folio: nam Phœnicia folium habet iuniperi, durum, spinosum, acutum, & ob id oxycedros appellatur. Lycia uerò folio constat minore, frequentiore, longè minus aculeato, ut ita iuniperum paruam quadantenus referat: cortice obducitur subrubro, & ramos emittit lentos, uittilium instar. Vtraque omni tempore fructum gerit: uerùm in oxycedro maior & pulchrior spectatur. Phœnicia cedrus frequentissima nascitur in Istria, atque etiam in nonnullis Iapidie locis, iunipero admodum similis, nec nisi fructu differens, maiore, rubente, ac dulci: quo tamen eam incolæ à iunipero nesciunt discernere. At eum ipse oxycedri ramusculo esse donatus à Georgio Reffingero primario prouincie Carniole medico, qui illum ex Pestino Istriae oppido secum attulerat, rubentibus baccis undique refertum, eaq; in memoria haberem, quæ apud Theophrastum, Galenum, ac ueteres alios legeram, mihi quidem fructum intuenti statim inclinauit animus, hanc plantam minorem esse cedrum. Etenim (ut memorant stirpium scriptores tum ueteres, tum recentiores) difficile admodum esset dignoscere oxycedrum à iunipero, nisi huic ceruleus, pumilusq; illi uerò stauus rubensue, ac grandior fructus inesset. Eam igitur plantam, quam in Istria nasci diximus, & cuius hic effigiem damus, non maioris cedri genus ullum, sed minoris speciem esse censemus, nimirum

Phœniciam, quæ & oxycedros uocatur. De Lycia autem cedro quid sentirem, uel quam plantam pro ea in medium proferrem, haecenus non habui, ut quæ mihi planè incomperta esset. Sed hoc anno, dum Pragæ Bohemorum ago, plantam mihi ostendit Adamus Leonorus spectatæ doctrinæ, & magnæ spei iuuenis, ex quibusdam Morauie montibus à quodam uulgaris herbario pro Sabina allatam. Vt autem ille hanc ueram cedrum Lyciam adinuenit, & pro ea mihi demonstrauit; ita mihi eius cognitionem illi acceptam referre iucundum est: atque ideo ipsam picturam, quam hic damus, exprimere curauit. Huius plantæ folia si digitis atterantur, suauissimum spirant odorem, illi quadantenus similem, qui in pinorum strobilis percipitur. Ea baccas profert, longè tamen minores quàm altera, quæ in ramusculorum tantum cacuminibus prodeunt. Hæ non secus ac ille primo exortu uirent, mox stauescunt, denique rubent ubi plenè maturuerint. Saporem habent subamarum, atque non obscure odoratè sentiuntur. Manat ab arbore cedri (ut supra dictum est) etiam resina, quæ proprie Cedria dicitur, utilis ad multos in medicina usus. Sed

hanc ad nos non adferunt Cyprij, neque mercatores, qui ex Syria mercimonia conuehant: tametsi regiones illæ plurimis (ut aiunt) cedris maioribus scateant. Petrus Bellonius lib. i. de medicato funere, item libro de coniferis arboribus putat non modò cedrum Cedriam fundere, sed & piceam, tedam, laricem, cupressum, iuniperum & betulam. Quinetiam idem suis malè excogitatis cedrijs eas omnes facultates assignauit, quas Dioscorides, Galenus, & alij quàm plurimi auctores cedriæ duntaxat reddiderunt: adeò ut magno ac ridendo errore dixerit suas hæc cedrias defuncta corpora conseruare, quemadmodum ea conseruat legitima cedria, quasi idem quoque uelit, quòd picea, pinus, larix, cupressus, iuniperus, & betula nullis prorsus inter se facultatibus differant. Neque certè alia uidetur mihi auctoritate uel ratione ductus, ut in hanc uerit sententiam, quàm hæc, quòd scripserit Plinius lib. xvi. cap. xi. piceam in Syria cedrium uocari. Sed quòd Bellonius maxime hallucinetur, utpote qui Plinium non rectè intellexerit, ex uerbis Plinij, quæ modò subiiciam, satis, ut puto, manifestum fiet. Pix, inquit, liquida in Europa è teda coquitur naualibus muniendis, multòsque ad alios usus. Lignum eius concisum furnis undique igni extra circumdato feruet. Primus sudor aquæ modo fluit in canali. Hoc in Syria cedrium uocatur. cui tanta uis inest, ut in

Cedri minoris genera.

Bellonij opinio falsa.

Aegypto

Aegypto corpora hominum defunctorum ea perfusa feruentur. Ex ijs Plinij uerbis non aliud (meo quidem iudicio) intelligi potest, quam quod Syri liquorem illum cedrium uocauerint, quoniam olim ij ex cedro tantum picem suam conficiebant, ut ea in Europa e teda fit. Quod autem pix ex cedro paratur, auctores esse possunt Dioscorides, Galenus, & Plinius: non tamen contra, quod cedria ab alijs resiniferis plantis defluat. Adde quod à ueteribus, nempe Theophrasto, Dioscoride, & Galeno, nusquam (quod equidem sciam) memoriae proditum est, resina aut picis genus illum defuncta corpora conseruare, & uiuentia corrumpere, praeter cedriam, de qua omnes illi id scriptis tradiderunt. Ex quo abunde constare arbitror, Plinium quidem loco citato de pice tantum cedri scripsisse, Bellonium uero in hoc similiter hallucinatum fuisse, atque in alijs pluribus rebus, ut aliquando, Deo iuuante, latius ostendemus. Ceterum uariat in Dioscoridis codicibus de cedria lectio. Quippe uulgata Βαρεῖα Τῆ ὄσμῃ habet, id est grauis odore, cum tamen antiquissimus codex manu scriptus habeat ἔντονος Τῆ ὄσμῃ, id est uehemens odore. quod indicat cedriam esse uehementer odoratam, non autem grauius olere. Quod etiam maxime testatur Virgilius libro

VII. Aeneidos his uersibus de Circe canens.

Proxima Circeæ raduntur litora terræ,
Diues inaccessos ubi solis filia lucos
Assiduo resonat cantu, tectisq; superbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum,
Arguto tenues percurrrens pectine telas.

Fuchsi opinio.

Cedri & Cedreae uires ex Galeno.

Nomina.

Gummi cedri meminit Fuchsius uir eruditissimus libro illo de componendis medicamentis, quem postremo locupletatum excudit, in compositione antidoti Mithridatis: proq; eo, quando non possit inueniri, lacrymā abietis substituendam praecipit, ratus utiq; eandem utriq; facultatem inesse. At ego quidem Galenum secutus malim ladanum substitui, donec ab alijs aptiora proferantur, quorum meliori iudicio subscribendum sit. Neq; inepte fortasse iuniperinum gummi illius uicem supplere poterit: quandoquidem constat omnibus rei herbariae studiosis tantam inter cedrum & iuniperum esse similitudinem, ut altera ab altera uix discerni posset, nisi ea esset differentia, quae in baccis utriusque manifesta deprehenditur. De Citris autem, quibus aurea totius ferè Italiae uiridaria exornantur, tam in Tyrrheni, quam Benaci litoribus in sequentibus, capite de malis, ubi ipsorum mentionem facit Dioscorides, adiuuante Deo, plura dabuntur. siquidem arbor illa ab hac, de qua nunc agitur, plurimum differt. Cedri meminit Galenus libro VII. simplicium medicamentorum his uerbis. Cedrus specie duplex est, altera fruticosa iuniperis adsimilis, altera arbor non exigua. Vtraque est calidæ, siccæq; temperaturæ tertij quodammodo ordinis secundum utrumque. Ceterum Cedrea (uocatur ita cedri oleum) quartum etiam ordinem uidetur attingere, abunde calida simul, & tenuium partium. Molles itaq; carnes promptè citraq; dolorem putrefacit, sicut alia omnia, quae cum eiusdem sint in calfaciendo ordinis, adiunctam etiam habent substantiae tenuitatem. At in duris plusculo tempore, & uix operatur. Porro talia omnia medicamenta septica uocantur, & septa: sed inter sese maioris, minorisq; ratione disident. Est autem in hoc genere medicamentorum ex primo, & infirmissimo ordine cedrea: pleraque enim eorum admodum sunt efficacia. Talia itaque & mortuorum corporum carnes corrumpunt: at cedrea exiecat, simulq; à corruptione tectur corpora demortua, utpote humiditates eorum superfluas depascens, ceterum solida corpora haud attingens. At in uiuentibus calor ipse, qui in corporibus est, cedreae uires adaugens, causa efficitur, ut teneræ ab ea carnes deurantur. Nec mirum uideri debet, si cum tanta polleat potentia lendes, pediculos, & tineas, & in auribus natos uermes interficere ualeat, tum foetum apposita uiuentem quidem interimat, mortuum autem eiiciat, sicut sanè etiam in coitu semen, pudendo circumlita. proinde conceptum impediens est medicamentum, si sic utaris, nulli secundum: aliaq; multa eiusmodi particulatim efficit. Itaque argumentum est, ipsum ualenter excalfacere, sicut ubi dentium foraminibus instillatur: siquidem dolores eorum mitigat, sed & ipsos confringit. Extenuat quoq; oculorum cicatrices, & uisus hebetudini ab humorum crassitudine ortæ medetur. Porro quod eius est pinguisimum, & ad unguem oleosum, quod suspensus supra eam dum coquitur, lanis excipitur, ac colligitur, tota cedrea tenuius quidem est, sed minus acre; quanquam non minus excalfaciens. Eandem quippe rationem habet ad id quod reliquum est cedreae, crassius illud uidelicet, quam oleum ad amuream. Proinde illud utpote crassius, mordax est, & maiore aperiendi facilitate praeditum. Itaq; ulcera irritat, phlegmonenq; illis excitat. Porro oleosa illa cedrea adeo clementibus est uiribus, ut etiam plebeij experientia docti uulnera ouibus occasione tundendi à forfice facta, illa illita sanent, sicut etiam pice humida. Utuntur autem ea & ad ouium scabiem, & ricinos, Graeci νερότρωας uocant. Porro cedrides (nam ita frutum cedri nuncupant) moderatiores uires obtinent, adeo ut comedi quoq; possint. Attamen si liberalius ijs utare, capiti dolorem inferent, ardoremq; ac morsum in uentre percipies. Quae arbor Graecis κεδρεος, Latinis item Cedrus nominatur: Arabibus, Serbin: Italis, Cedro. Eius autem liquor ut Graecè κεδρεῖα, ita etiam Latine Cedria dicitur: Arabicè, Kitran, siue Alkitran: Italicè, Cedria.

† Hic lectorem admonitum uolumus, illa de fuligine Cedri uerba non legi in Graecis tum uulgatis, tum etiam antiquis quibusdam codicibus. Quare eim neq; à Marcello uertantur, qui plura exemplaria Graeca habuisse fatetur, ea potius addititia, quam legitima censenda uidentur.

Δάφνη.

LAVRVS.

C A P. X C.

LAVRVS quædam tenui folio constat, altera latiore. Vtraque excafactoriam naturam habet, & emollientem. Vnde decoctum earum in muliebres infessus additum, vuluæ, & uesicæ uitijis conuenit. Virentia folia sensim substringunt: illita quoque, ac trita uesparum apumq; icibus opitulatur: eadem cum polenta, & pane illita inflammationem omnem mitigant: sed pota stomachū effundunt, & uomitiones mouent. Lauri bacca magis, quàm folia calfaciunt. ergo in eclegmate trita cum melle, uel passo profunt tabi, orthopnææ, & omnibus thoracis rheumatismis: contra scorpionum ictus ex uino bibuntur: uutiligines emaculant. Succus baccarum utilissimè aurium dolori, & grauitati instillatur cum uino uetere, & rosaceo. In medicamenta autem adijciuntur, quæ neruorum lassitudines reficiunt, acopa uocant: & ad unguenta, quæ calfaciunt, & discutunt. Cortex radicis calculos rumpit, partus necat, hepaticis prodest, tribus obolis in uino odorato potus.

LAVRVS tam tenui folia, quàm latifolia arbor odoratissima, & si antiquis credimus, Apollini lucidissimo sacra: quinetiam à Ioue colitur. Vna quoque laurus Romæ antiquitus imperatorum pontificumq; domos exornare solebat. Quod similiter, atq; alij complures gentilium mores, in hunc usq; diem apud nos perdurat. Namq; ubi dies festus aduenerit, laurus non modò templorum ualuas decorat, sed & ubi dies geniales adfuerint, ingentium palatiorum est ianatrix. Quo fit, ut magnis aduentantibus principibus, lauri frondibus & columnæ, & arcus in pacis signum extruantur: siquidem pacifera laurus est, non secus ac olea. Ideo antiquitus etiam, si eius rami prætendebantur inter arma-

Lauri historia.

tos hostes, firmum quietis erat indicium. Quæ obseruatione ductus Bernardus Clesius Cardinalis amplissimus Tridentinus, tum pacis, tum quietis sectator maximus, lauri, & palmæ floridæ ramum adnectebat, ut nitida marmorâ, præclara metalla, speciosæ picturæ, aurea, & argentea uasa, ac reliqua admiranda demonstrant, quibus magna eius palatia fulgent. Romanis laurus ferebatur lætitiæ uictoriarumq; signo. Idcirco laurum in templis in Iouis gremio reponerant, quoties Romæ lætitiâ uictoria noua attulerat. Quinetiam grata Apollini dona unoquoq; anno mittere solebant in Parnaso monte, quod ibi laurus spectatissima cresceret. Caterum quod laurus Romæ à Ioue è celo missa fuerit, ut ea imperatores coronarentur, facile perhiberi potest: namq; Liuiæ Drysillæ, quæ postea Augusta matrimonij nomen accepit, cum pacta esset illa Cæsari, gallinam conspicui candoris sedenti in hortis aquila ex alto abiecit in gremium illæsam, intrepideq; miranti accessit miraculum, quod teneret rostro laureum ramum suis baccis onustū. Quod audientes conseruari alitem, et sobolem iussere aruspices, ramumq; eum feri, ac ritè custodiri. Quod factum est in uilla Cæsarium fluuii Tyberis imposta, iuxta noniam lapidem flammia uia, quæ ob id uocatur ad gallinas. Porro tam creuit ramus laureus, tamq; se propagauit (tametsi radicibus destitutus) ut breui tempore ibi mirè sylua pro-uenerit. Ex qua triumphans postea Cæsar laurum in manu tenuit, coronamq; in capite gessit. Ac deinde imperatores Cæsares euncti triumphantes lauro coronabantur, tenebantq; in manu eiusdem ramos. Quos post triumphos traditus est mos ferendi in eminentioribus locis in celebratis Romæ collibus. Quo factum est, ut plures laurorum syluæ Romæ uirescerent, quæ ob id laureta uocabantur: qualis erat, quæ in monte Auentino multo ante alios tempore uiguit. Nimirum indicat laurum dijs gratissimam esse arborem, quæ sui habetur ab impetu fulminum ratio: siquidem

Lauri natura.

nulla habita, cum è celo ruunt, nec diuinitatis, nec principum amplitudinis ratione, plerunque templorum turres icipiunt, superba mundi palatia dilacerant, ac sæpius homines immaniter interimunt. hæc tamen sola arbor fulmine non percuitur, nisi in futuræ calamitatis prodigium: ac ne quidem domus, in quibus adsint eius rami, de celo tangantur, pro certo creditur. Proinde Tyberius Cæsar fulminibus perterritus, tonante celo lauro coronabatur. Laurus ex sese uim habet ignem producendi: quippe si exiccate ramus frequenter confricetur, super asperso sulphuris puluere, ignis statim exiliet. Eadem perpetua fronde uiret, tantaq; pollet ui, ut eius ramis in aruo defixis, rubigo, maxima segetum pestis, abigatur, transeatq; in earum folia ex aruis. Poète perfectionis signo lauro coronatur, idq; præmium est Apollineorum musas colentium. Coruus occiso chameleonte, fronde lauri deuorata infestum uirus extinguit. Quæ etiam palumbes, graculi, merule, & aliæ per plures aues annum fastidium purgant. Cæ-

Laurus lapidea.

i floris

Lauri uires
ex Galeno.

floris in thymo, tanquam nondum perfecte floruerit, liquidò deprehenditur. Longitudo arbuscularum cubitorum ternorum est. hec ille. Laurum scriptis commendauit Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Lauri arboris & folia, & fructus desiccant, & calfaciunt uehementer, plusq; etiam fructus, quam folia. At radicis cortex minus quidem acris est, & calidus, plus tamen amarus, habetq; etiam adstrictionis nonnihil. Quamobrem & calculos confringit, & iecori prodest. Ebitur ex uino fragrante trium obolorum pondere. Arbor δαφνῆ sic Græcis uocata, Latinis Laurus dicitur: Mauritanis, Gaur, seu Gar: Italis, Lauro: Germanis, Lorbeerbaum: Hispanis, Laurel, siue Loureiro: Gallis, Laurier. Huius fructus Græcè δαφνίδες uocantur: Latine, Lauri baccæ: Italicè, Bacche di lauro: Germanicè, Lorbeer.

Nomina.

Πλάτανος.

PLATANVS.

CAP. XCI.

10

Platani con-
sideratio.

TENERRIMA Platani folia in uino decocta, mox illita, oculorum fluxiones sistunt: tumores, & inflammatio- nes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore col- luit. Virides pilulæ in uino potæ, serpentium moribus auxiliantur: exceptæ autem adipe, igni ambusta sanant. Insidens foliorum, pilularumque lanugo, oculos, & au- res offendit.

PLATANVS Italiae aduena, peregrinaq; est; quanquam regionem diluunt (ut Theophrastus est auctor) multi, magniq; flu- uij. Verùm enim uero si ibi nonnullæ uirescunt Platani plantæ, ut quas ipse Neapoli, & Patavij uidi, sunt quidem ex longinquis re- gionibus allatæ, ut etiam antiquitus à Romanis per mare Ionium inuectæ fuerint, eorum duntaxat umbræ gratia Romæ expetitæ, ubi platani tantum honoris increbuit, ut diu nutritæ sint mero radi- cibus infuso. Nanque hæc arbor plurimum uini irrigatione gau- det: tametsi maiorem in modum fontes, & fluuios amet. Platanus ad amplissimam ramorum amplitudinem adsurgit, ad eò ut Li- cinius Mutianus ciuis Romanus, Plinio teste, hoc prodendum es- 30 tiam posteris putarit: qui prouinciæ Liciæ legatus affirmat, in ea fuisse platanum sociam gelidi fontis amœnitate itineri appositam, octoginta atq; unius pedum specu, numerofo uertice, se uastis pro- tegentem ramis arborum instar, & agros longis obtinentem um- bris: ac ne quid desit speluncæ imagini, saxea intus crepidinis co- rona, muscosos complexa pumices: intra quam se epulatum cum duodeuigesimo comite, largè ipsa toros præbente fronde, ab om- ni afflatu securum, optantem imbrium per folia crepitus, letio- rum, quam marmorum nitore, picturæ uarietate, laquearium au- ro, cubuisse in eadem. In Creta insula ad Coryniam platanus ste- 40 tisse fertur apud fontem quendam, quæ folia hyeme non amitte-

ret, sub qua Ioui compressam Europam indigenæ fabulantur. Quæ in Italian inuectæ fuerunt, climatis inclemen- tia in magnam proceritatem non adolefcunt: attamen sunt cortice crasso, fronde uitiginea, lata, longo rubroq; pe- diculo, flosculo paruo ac pallido, baccis rotundis, scabris, & lanuginosis: ex quibus oleum fieri prodidit Plinius libro xv. capite vii. Platani umbra usque eò delectatum Xerxem in terra Lydia scribit Aelianus, ut diem inte- grum sub ea cum maximo exercitu consumpserit, floccipendens tam breui uoluptate tot copias remorari. Platani aduersantur uespertilionibus. Earum pilulæ addito melle, & illitæ, lentigines, ueteresq; nigritas emendant. De platano differuit Galenus lib. viii. simplicium medicamentorum, sic inquit. Platanus humidioris, frigidiorisq; essentia est, non ita multò quàm symmetra. Proinde folia uiridia trita, & illita, non obscure phlegmonas nascen- tes adiuuant. Cortex autem, & pilulæ magis desiccantem uim obtinent, ut ille quidem in aceto coctus ad dentium 50 adhibeatur dolores: pilulæ uerò cum adipe ad ulcera ambusta. Sunt autem qui cortice combusto medicamen desic- catorium, & absterforium efficiunt, ut cum aqua lepras sanet, per sese autem illitum, ob humorem nimium, uete- ra, & sordida. Vitandus est puluis folijs arboris insidens: alioqui si spiritu attrahatur, arteriam offendit, ualenter desiccans, & exasperans, uocemq; lædit, sicut sanè etiam uisum, & auditum, si in oculos, aut aures inciderit.

Platani uires
ex Galeno.

Nomina.

Πλάτανος ut Græcis, ita pariter Latinis Platanus appellatur: Arabibus, Dulb: Italis, Platano.

M. L. A.